

Год малой радзімы

Традыцыйныя рамёствы Беларусі: мінулае і сучаснасць

Выпуск 12

*Паважаныя сябры! З нагоды аб'яўленага ў Беларусі **Года малой радзімы** прапануем вам серыю інфармацыйных выданняў «**Так пачынаецца Айчына**», якая знаёміць вас з літаратурай, якую можна знайсці ў фондах Цэнтралізаванай сістэмы дзяржаўных публічных бібліятэк г. Мінска. Дванаццаты выпуск серыі прысвечаны дэкаратыўна-прыкладнаму мастацтву Беларусі.*

Адметнасць і непаўторнасць кожнай нацыі перш за ўсё надае традыцыйная культура. Перадача з пакалення ў пакалення лепшых набыткаў у галіне тэхналогіі, навыкаў апрацоўкі матэрыялаў, форм і дэкору вырабаў — асноўная вызначальная рыса дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Найбольш пашыранымі відамі з'яўляюцца разьба па дрэве, ганчарства, ткацтва, вышыўка, пляценне з прыродных матэрыялаў і інш.

Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва // Беларуская энцыклапедыя : у 18 т. — Мінск, 1998. — Т. 6. — С. 331—335.

Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [6 т.]. — Мінск, 2012. — Т. 4. — С. 568—571.

Беларусы. Т. 8. Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва / Я. М. Сахута ; рэдакцыйная калегія: А. І. Лакотка [і інш.] ; Нацыянальная Акадэмія навук Беларусі, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы. — Мінск : Беларуская навука, 2005. — 351 с. : іл.

Аляксееў, А. Спадчына Беларусі. Скарбы : [фотаальбом] / Аляксандр Аляксееў, Алег Лукашэвіч. — Мінск : Мінская фабрыка каляровага друку, 2007. — 317, [1] с.

Жук, В. И. Декоративно-прикладное искусство Беларуси XVIII—XX вв. :

становление и тенденции развития / В. И. Жук. — Минск : Белорусская наука, 2006. — 319 с., [8] л. ил.

Жывая культура Беларусі : [кніга-альбом : шматвяковыя традыцыі беларускага народа / укладальнік Анцух Л. Ф. — Мінск : Чатыры чвэрці, 2019. — 252 с. — (Культурная спадчына Беларусі ; вып. 5).

Лазука, Б. А. Гісторыя беларускага мастацтва : у 2 т. / Барыс Андрэевіч Лазука. — Мінск : Беларусь, 2007. — 2 т.

Музей старажытнабеларускай культуры : жывапіс, скульптура і разьба, мастацкая апрацоўка металу, мастацкія тканіны, беларускі народны касцюм, ручнікі, археалогія і вытокі мастацтва, кераміка, прадметы народнага побыту : [альбом / В. Ф. Шматаў і інш.]. — Мінск : Беларусь, 2004. — 278, [6] с.

Народныя мастацкія рамёствы Беларусі : [дапаможнік / укладальнік Я. М. Сахута]. — Мінск : Беларусь, 2001. — 167, [1] с.

Помнікі мастацкай культуры Беларусі : [іканапіс, скульптура, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва, помнікі археалогіі] / аўтар канцэпцыі, навуковы рэдактар, укладальнік Б. А. Лазука. — Мінск : Беларусь, 2012. — 413, [1] с.

Сахута, Я. М. Народнае мастацтва / Яўген Міхайлавіч Сахута. — Мінск : Беларуская навука, 2015. — 179, [1] с. — (Традыцыйны лад жыцця).

Сахута, Я. М. Сучаснае народнае мастацтва Беларусі / Яўген Міхайлавіч Сахута. — Мінск : Беларусь, 2013. — 255 с.

Сучаснае беларускае дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. XXI стагоддзе : альбом / [рэдакцыйны савет: А. В. Праляскоўскі і інш.]. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2013. — 395 с.

Цеплыня душы ў звычайных рэчах : падарожжа ў краіну народнага мастацтва : [для малодшага і сярэдняга школьнага ўзросту / складальнік А. М. Коршак]. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2016. — 67, [3] с. — (Беларуская дзіцячая энцыклапедыя).

Захарова, Ю. В. Использование произведений белорусского декоративно-прикладного искусства в работе с детьми дошкольного возраста: теоретический аспект / Юлия Захарова // Пралеска. — 2018. — № 6. — С. 3—6.

Сідарэвіч, Т. А. Мастацка-творчае развіццё дзяцей сродкамі народнай дэкаратыўна-прыкладной творчасці : вопыт рэалізацыі рэспубліканскага праекта "Беларускае народнае мастацтва і дзеці" / Т. А. Сідарэвіч // Выхаванне і дадатковая адукацыя. — 2016. — № 9. — С. 18—20.

Кераміка

Мастацтва гліны і агню. Так можна назваць найстаражытнейшае рамяство і від творчасці — кераміку, або ганчарства — вырабы з абпаленай гліны.

Кераміка; Кераміка дэкаратыўная; Кераміка паліваная; Кераміка чорназадымленая // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [6 т.]. — Мінск, 2013. — Т. 4. — С. 441—443.

Дубицкая, Н. Н. Производство керамической посуды населением Припятского Полесья в эпоху железа и раннего средневековья / Наталья Николаевна Дубицкая. — Минск : Белорусская наука, 2007. — 179, [1] с., [2] л. цв. ил.

Пратасеня, М. А. Гліняная казка : ілюстраваны майстар-клас / Мікалай Аляксеевіч Пратасеня. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2019. — 70, [1] с. — (Энцыклапедыя народнага майстра).

Сахута, Я. М. Беларускае народнае ганчарства / Яўген Міхайлавіч Сахута. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2013. — 220, [2] с.

Наркевіч, І. Беларуская кераміка: ад зямлі, агню і шчырага сэрца / Іна Наркевіч ; фота Мікалая Мельнікава // Наука и инновации. — 2020. — № 6. — С. 67—71.

Васюк, Т. І. Традыцыйная беларуская кераміка і яе мастацкія асаблівасці / Тамара Васюк // Роднае слова. — 2017. — № 8. — С. 80—83.

Значная колькасць дакументальнага і рэчавага матэрыялу сведчыць пра развіццё асобага віду керамікі — кафлярства. Найбольш раннія ўзоры кафлі на тэрыторыі Беларусі адносяцца да пачатку XIV ст. Першапачаткова яе выраблялі рамеснікі-ганчары, з XVIII ст. кафлярства вылучылася ў асобную галіну пармысловасці.

Кафля // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [6 т.]. — Мінск, 2013. — Т. 4. — С. 424—425.

Старажытным відам традыцыйнага народнага мастацтва, які спадарожнічаў ганчарству, з'яўлялася гліняная цацка.

Пратасеня, М. А. Гліняная казка : ілюстраваны майстар-клас / Мікалай Аляксеевіч. Пратасеня. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2019. — 70, [1] с. — (Энцыклапедыя народнага майстра).

Понизович, И. М. Лепка белорусской народной игрушки-свистульки : факультативное занятие "Декоративно-прикладное искусство. Лепка" в 3-м классе / И. М. Понизович // Пачатковая школа. — 2017. — № 12. — С. 40—41.

Ткацтва

Адным з найстаражытнейшых рамёстваў з'яўляецца вытворчасць тканіны на ткацкіх станках — гэта ткацтва.

Ткацтва // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [6 т.]. — Мінск, 2015. — Т. 6. — С. 401—402.

Кацар, М. С. Беларускі арнамент. Ткацтва. Вышыўка / Міхаіл Сяргеевіч Кацар. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2009. — 223 с.

Лобачевская, О. А. Белорусский народный текстиль : художественные основы, взаимосвязи, новации / Ольга Александровна Лобачевская. — Минск : Беларуская навука, 2013. — 527 с.

Селівончык, В. І. Ткацтва на дошчачках : практычны дапаможнік / Вера Іванаўна Селівончык. — Мінск : Медысонт, 2009. — 62, [1] с.— (Майстроўня).

Непачаловіч, А. І. Мастацкае ткацтва : івянецкія поспілки і дываны / Ала Непачаловіч // Роднае слова. — 2017. — № 9. — С. 84—87.

Лазука, Б. А. Тонкая матэрыя тканін / Барыс Лазука // Наўка і іннавацыі. — 2016. — № 7. — С. 27—32.

Габеленавае мастацтва — адно з дзівосных вынаходніцтваў чалавецтва. Ткалі габелены і абівачную габеленавую тканіну з раслінным арнаментам, геральдычнымі матывамі, сюжэтнымі кампазіцыямі, партрэтнымі выявамі.

Габелен // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [6 т.]. — Мінск, 2011. — Т. 2. — С. 468—469.

Беларускі габелен / [укладальнік Л. І. Пятруль]. — Мінск : Беларусь, 2015. — 127с.

Шырока ўжываліся ў народных звычаях і абрадах паясы, што складалі абавязковую частку беларускага народнага строю. Цудоўным узорам дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, які стаў культурным сімвалам Беларусі, з'яўляецца слаўты слуцкі пояс.

Слуцкія паясы // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [6 т.]. — Мінск, 2015. — Т. 6. — С. 367—368.

Васа, (манахіня). Беларускія народныя паясы : тэхнікі вырабу, арнамент / манахіня Васа (Селівончык). — Мінск : Беларуская навука, 2014. — 302, [1] с.

Лазука, Б. А. Слуцкія паясы : адраджэнне традыцый / Барыс Андрэевіч Лазука. — Мінск : Беларусь, 2013. — 126, [1] с.

Лазука, Б. А. Слуцкія паясы і еўрапейскі тэкстыль XVIII стагоддзя. Малы лексікон / Барыс Андрэевіч Лазука. — Мінск : Беларусь, 2015. — 170, [2] с.

Слуцкія паясы : мастацтва, асобы, эпоха / [аўтар канцэпцыі, укладальнік Б. А. Лазука]. — Мінск : Беларусь, 2015. — 205, [10] с.

Агеева, К. Першы нацыянальны брэнд: гісторыя, легенды, сучаснае жыццё / Кацярына Агеева // Наўка і іннавацыі. — 2019. — № 11. — С. 74—78.

Гайдук, Ю. А. Слуцкія паясы — нацыянальная рэліквія беларусаў : урок выяўленчага мастацтва ў 4 класе / Ю. А. Гайдук // Народная асвета. — 2017. — № 6. — С. 75—77.

З глыбокай старажытнасці, са з'яўленнем ткацтва ў Беларусі былі вядомы ручнікі.

Ручнікі // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [6 т.]. — Мінск, 2015. — Т. 6. — С. 295—297.

Лабачэўская, В. Повазь часоў — беларускі ручнік : [альбом] / Вольга Лабачэўская. — Мінск : Беларусь, 2009 — 295, [3] с.

Сугакова, Г. Ч. Ручнік — адвечны спадарожнік беларуса / Ганна Сугакова // Беларускі гістарычны часопіс. — 2018. — № 6. — С. 54—59.

Адзенне, сурвэткі, ручнікі, навалачкі і інш. ўпрыгожвалі тканымі узорами, таксама выкарыстоўваліся карункі.

Арнамент // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [6 т.]. — Мінск, 2010. — Т. 1. — С. 211—213.

Карункі // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [6 т.]. — Мінск, 2013. — Т. 4. — С. 390.

Кацар, М. С. Беларускі арнамент. Ткацтва. Вышыўка / Міхаіл Сяргеевіч Кацар. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2009. — 223 с.

Лобачевская, О. А. Белорусский народный костюм : крой, вышивка и декоративные швы / О. А. Лобачевская, З. И. Зимина. — Минск : Беларуская навука, 2013. — 279 с.

Пасланні ад продкаў : пра што расказвае беларускі арнамент / [складальнік А. М. Коршак]. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2017. — 73, [6] с. — (Энцыклапедыя народнага майстра).

Лабачэўская, В. А. Карункі "на клёцках", "анталіяжы і фарботы" : да гісторыі развіцця карункапляцення на Беларусі / Вольга Лабачэўская // Роднае слова. — 2014. — № 2. — С. 79—81.

Саломаяпляценне

Саломаяпляценне — адно з рамёстваў, якое ўвабрала ў сябе шматвяковыя традыцыі і сучасныя тэндэнцыі. Саломая як матэрыял для пляцення стала выкарыстоўвацца яшчэ некалькі тысяч гадоў таму, яна ўжывалася як для вырабу рэчаў гаспадарча-бытавога прызначэння, так і ў абрадава-рытуальных мэтах.

Лабачэўская, В. А. Мастацтва дзеля славы божай : саламяныя іканастанныя вароты і царкоўна-культавыя прадметы / Вольга Аляксандраўна Лабачэўская. — Мінск : Беларуская навука, 2018. — 262, [1] с.

Репина, Т. А. Апликацыя соломкой / Татьяна Александровна Репина. — Минск : Беларусь, 2012 — 130 с.

Репина, Т. А. Художественные изделия из соломки / Татьяна Александровна Репина. — Минск : Беларусь, 2008. — 286, [1] с.

Уладамірская, В. В. Саломапляценне : ілюстраваны майстар-клас / Валерыя Віктараўна Уладамірская. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2017. — 87 с. — (Энцыклапедыя народнага майстра).

Лабачэўская, В. А. Універсальны прыродны матэрыял — золата і душа народа / [Вольга Лабачэўская, Раіса Раманеня ; падрыхтавала] Іна Наркевіч // Наука и инновации. — 2020. — № 1. — С. 76—80.

Аўсяннікава, А. Беларускае золата : [саломапляценне для дзяцей дашкольнага ўзросту] / Ала Аўсяннікава // Пралеска. — 2019. — № 7. — С. 12—14.

Мастацтва выцінанкі

Своеасаблівым відам дэкаратыўна-прыкладной творчасці з'яўляецца мастацтва стварэння ажурных узораў, выражаных з паперы — выцінанак. Асноўнымі рысамі народнай выцінанкі з'яўляюцца сіметрычная кампазіцыя і дэкаратыўнасць вобразаў.

Выцінанка // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [6 т.]. — Мінск, 2011. — Т. 2. — С. 423.

Бабурына, В. В. Мая выцінанка : [тэмы заняткаў для дашкольнікаў і вучняў пачатковай школы] / В. В. Бабурына, Н. А. Сухая. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2014. — 98, [1] с.

Коваленко, В. И. Искусство вытинанки : пособие для учителей учреждений общего образования с белорусским и русским языками обучения / Владимир Иванович Коваленко. — Минск : Беларусь, 2014. — 115, [3] с.

Сахута, Я. М. Беларуская выцінанка : [гісторыя, сучасны стан, мастацкія асаблівасці і нацыянальныя адметнасці] / Яўген Міхайлавіч Сахута. — Мінск : Беларусь, 2008. — 227, [2] с.

Слюнченко, В. Вытинанка. Вырезанка / Валентина Слюнченко. — Минск : [б. и.], 2020. — 155 с.

Соколова-Кубай, Н. Н. Узоры из бумаги. Белорусская вытинанка / Нина Николаевна Соколова-Кубай. — Москва : Культура и традиции, 2006. — 77, [2] с.

Зенченко, С. Б. Художественное вырезание из бумаги. Вытинанка «Дерево жизни» : трудовое обучение. 4 класс / Зенченко С. Б. // Пачатковае навучанне: сям'я, дзіцячы сад, школа. Серыя "У дапамогу педагогу". — 2020. — № 2. — С. 59—62.

Разьба мастацкая

Спосаб апрацоўкі дрэва, косці, каменю і іншых цвёрдых матэрыялаў шляхам выразаньня ўзнік у глыбокай старажытнасці. Больш даступным і ўніверсальным матэрыялам для беларускіх народных умельцаў з'яўляецца дрэва — жыллё і мэбля, посуд, прылады працы і інш. Драўляныя вырабы мелі не толькі практычнае прызначэнне ў паўсядзённым жыцці, але былі і сапраўднымі мастацкімі творамі.

Разьба мастацкая // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [6 т.]. — Мінск, 2015. — Т. 6. — С. 264.

Малікаў, Я. Р. Традыцыі разьбянога дэкару ў народнай архітэктуры паўднёва-ўсходняй Беларусі : канец XIX — першая палова XX ст. / Яўген Раманавіч Малікаў. — Мінск : Беларуская навука, 2016. — 237, [2] с.

Сахута, Я. М. Беларускі народны архітэктурны дэкор / Яўген Міхайлавіч Сахута. — Мінск : Беларусь, 2020. — 221, [2] с.

Семенцов, А. Ю. Резьба по дереву / Алексей Юрьевич Семенцов. — Минск : Букмастер, 2012. — 671 с. — (Большая книга).

Шэтак, Ю. Т. Дзверы з надпісамі XVII ст. у касцёле ў Ружанах / Юлія Шэтак, Аляксей Яроменка // Беларускі гістарычны часопіс. — 2019. — № 9. — С. 24—32.

Маляванкі

Для ўпрыгажэння свайго жылля беларусы выкарыстоўвалі маляваныя дываны. Гэты від мастацтва вядомы з канца XIX ст. На даматканнае льянонае палотнішча, афарбаванае ў чорны колер, наносілі асноўныя дэталі малюнка, часам з ужываннем выразаных з паперы трафарэтаў, ад рукі рабілі падмалёўку дробных дэталей і нанясення святлаценняў.

Дываны маляваныя // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [6 т.]. — Мінск, 2012. — Т. 3. — С. 541—542.

Беларускія маляваныя дываны : альбом-каталог з фондаў гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Заслаўе" / [аўтары ўступнага слова і складальнікі: І. Арцём'ева, Ю. Малаш, А. Рак]. — Мінск : РЫФТУР, 2005. — 63 с.

Починова, Н. В. Белорусская народная декоративная роспись : учебное пособие для учащихся учреждений, обеспечивающих получение профессионально-технического образования по специальности "Декоративно-прикладное искусство" / Нина Вячеславовна Починова. — Минск : Вышэйшая школа, 2005. — 174 с.

Коўрык, А. А. Да пытання аб паходжанні медальённых кампазіцый маляваных дыванаў Язэпа Драздовіча / Аксана Коўрык // Роднае слова. — 2019. — № 3. — С. 72—75.

Решетько, Е. О. Открытое занятие: декоративно-прикладное творчество / Е. О. Решетько // Выхаванне і дадатковая адукацыя. — 2016. — № 10. — С. 23—27.

Разработка занятия для учащихся 8—9 лет по теме: "Белорусская художественная роспись ткани".

Вакар, Л. У. Кавалачак раю на шчасце : маляваныя дываны Алены Кіш / Людміла Вакар // Мастацтва. — 2014. — № 2. — С. 44—47.

Коўка мастацкая

Сярод рамёстваў, пашыраных ў народным побыце, адно з пачэсных месцаў займаў выраб рэчаў утылітарна-дэкаратыўнага прызначэння шляхам гарачага ці халоднага кавання металу.

Коўка мастацкая // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [6 т.]. — Мінск, 2013. — Т. 4. — С. 544—545.

Сахута, Я. М. Беларускае народнае кавальства / Яўген Міхайлавіч Сахута. — Мінск: Беларусь, 2015. — 173, [1] с.

З даўніх часоў вядома ў Беларусі злотніцтва — выраб рэчаў з каштоўных металаў.

Злотніцтва // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [6 т.]. — Мінск, 2013. — Т. 4. — С. 118.

Цітоў, А. К. Злотніцтва Беларусі. XII — пачатак XX ст. / Анатоль Кірылавіч Цітоў. — Мінск : Беларусь, 2020. — 270, [1] с.

